АНГЛОМОВНЕ АКАДЕМІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

УДК 8.11.111’35

Філіппова Н.М. (Filippova N.M.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

Представляються актуальні проблеми, пов’язані з необхідністю навчання основам англомовного наукового стилю: методичні засади, роль англійської мови як глобальної мови наукового спілкування, стан відношення до цього начального питання в Україні.

Ключові слова: *Болонський процес, академічне спілкування, англійська мова як глобальна, методика навчання ESP.*

A number of topical problems concerning the importance of teaching English academic communication in Ukraine higher schools, the key methodological foundations the role of English as the global language of scientific communication are discussed.

Key words: *Bologna process, academic communication, English as the global language, ESP methodology.*

Наука – це одна із основних сфер, в яких реалізується домінуюче положення англійської мови в світі, першої глобальної мови в історії людства. Як відомо, англійська мова набула статус глобальної мови наукового спілкування як в усній (бесіди, обговорення, виступи за доповідями на конференціях, спілкування по телефону), так і у письмовій (ділове листування, працевлаштування за кордоном або в Україні в транснаціональних компаніях, статті, доповіді на конференціях, спілкування в Інтернет – середовищі, написання рефератів або анотацій) формах.

Наука – це, взагалі, одна з функціональних сфер, яка за останнє десятиріччя набула особливої ваги в соціальній комунікації. Вона пов'язана з технологією, виробництвом, бізнесом, економічним успіхом. Останній фактор

робить мову привабливою для вивчення і виявляється головним для функціональної активності мови.

Так історично сталося, що після Другої Світової війни величезна кількість наукових і технологічних ресурсів була зосереджена у США, а англійська мова стала мовою науки, освіти, технології, новітніх комунікаційних технологій, що називається третьою цивілізаційною революцією після створення письменництва і друку. Накопичення величезних ресурсів інформації у кінці XX сторіччя створило потребу в її упорядкуванні, структуруванні, збереженні, обробці.

Позитивна роль англійської мови полягає у тому, що створення інформаційних ресурсів (банків даних), їх поповнення, в основному, відбувається на англійській мові, і тому володіння інформацією приносить економічну вигоду, тобто англійська мова стала привабливою не тільки тому, що відкриває доступ до величезних інформаційних ресурсів (85% наукової англомовної світової інформації), але і забезпечує доступ до більш високих життєвих стандартів (кількість наукової інформації на англійській мові різко збільшилася, а на інших мовах залишалося незмінною або зменшувалося).Разом з тим розповсюдження англійської мови у всьому світі - це результат цілеспрямованої політики урядів англомовних країн: викладання, видання - це вигідний бізнес і розвинуті індустрії. Існує потреба в існуванні лінгва - франка, (універсального інтердіалекта) мови міжнародної наукової і технологічної комунікації. Позитивна роль англійської мови оцінюється як роль загальної мови науки у цілому, забезпечення створення універсального набору понять і стандартів - своєрідної понятійної і термінологічної мови-еталону.

Негативна роль англійської мови (як середньовічної латини) полягає у тому, що вона виступає у функції "зв'язування " різних національних наукових шкіл (особливо у сфері точних наук, де англійська мова - це засіб передачі безособового об'єктованого знання). Але в області соціальних і гуманітарних наук актуалізується інша функція мови - функція передачі національної, специфічної, етнокультурної інформації. Існує такий аргумент проти використання глобальної, мови: середньовічна латинь була мертвою мовою,

тобто не існувало колективу її істинних природних носіїв, тому латина була „культурно нейтральною" мовою. Такою і повинна бути світова (глобальна) мова – звільнена від національно-культурного контексту. Англійська мова - це жива мова англомовних країн, вона є провідником цінностей американського образу життя. З цієї точки зору глобальне розповсюдження англійської мови відіграє негативну роль, тому, що воно руйнує культурно-мовне багатство наукових шкіл і загрожує мультилінгвізму та багато культурності, які являються соціальними цінностями.

Домінуюча позиція англійської мови - це факт (спроби ввести мультилінгвізм як наукову практику в Австралії позитивного результату не принесли: англійська мова повністю задовольняє потреби наукової комунікації). Носії англійської мови, до деякої міри стають „привілеєвою частиною наукового співтовариства: вони не відчувають труднощів, пов'язаних з вивченням мови і продукування лінгвістично правильних текстів". Тому створюється ситуація не рівноправ’я як мов (функціонального), так і їх носіїв (соціального): носії англійської мови як другої або іноземної ніколи не зможуть досягти рівня мовної компетенції носіїв англійської мови як першої. Але наукова значимість тестів на англійській мові оцінюється як більш висока (на правильній, грамотній мові). Недостатнє володіння англійською мовою є перепоною для досягнення високого рівня на світовій арені, тому поняття мовного домінування не зводиться тільки до використання мови, воно означає і більш вигідне інформаційне і соціально-економічне положення носіїв цієї мови.

Привертає увагу і той факт, що представники різних держав і різних мовних і культурних співтовариств диференційно відносяться до цього факту, кожна країна розробляє свою політику відносно впливу англійської мови (Німеччина, Франція, Іспанія: англійська мова дозволяє країні активно брати участь у процесах глобалізації, розробляти стандарти, методологію, нові продукти; Бразилія, Угорщина: англійська мова - це мова залучення до „західного" світу, з яким пов'язана ідея економічного розквіту).

У Росії та Україні російська мова залишається домінуючою мовою наукового спілкування, а англійська мова обслуговує потреби міжнародного наукового спілкування (анотації, реферати).

Таким чином, глобальне розповсюдження англійської мови як міжнародної мови науки визнається і отримує всіляку підтримку, але тільки тоді, коли вона обмежена сферою наукової міжнародної комунікації (особливо технічною, тоді його негативний вплив зникає і не вступає у протиріччя з концепцією плюралізму мов і культур).

Саме тому у Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти [1] приділяється велика увага навчанню спеціально орієнтованого усного та писемного спілкування іноземною мовою.

На жаль, навіть наукові співробітники часто не розуміють особливостей англомовного наукового стилю взагалі та писемного мовлення, зокрема, якому традиційно ні в СРСР, ні в Україні не приділялося належної уваги у процесі навчання як рідної, так і іноземної мови. Письмо вважалося як засіб напр., закріплення знань, а не як мета навчання, тому не було посібників, підручників, методик навчання письму.

Сьогодні ситуація змінюється; цьому послуговує і процес євро інтеграції нашої країни, приєднання України до Болонського процесу, оскільки різноманіття письмових видів робіт вражає: реферати, есе, звіти про виконання індивідуальної роботи на навчальних проектів.З’явилися методики навчання, посібники, підручники, які показують основні питання побудови методики навчання академічного письма англійською мовою студентів вищих навчальних закладів, відмінностей україномовного та англомовного академічного письма, визначають головні цілі та зміст навчання англомовного академічного письма в українських мовних і немовних ВНЗ [2, 3, 4, 5, 6, 7].

Зокрема проф. Тарнопольський О.Б., який на протязі багатьох років професійно займається методичними проблемами, пов’язаними з викладанням ESP, виділяє та аналізує 12 принципів навчання письма англійською мовою:

1) принцип інтегрованості навчання письма з навчанням інших видів мовленнєвої діяльності;

2) принцип поєднання навчальних дій з розвитку техніки письма з навчальними діями для оволодіння навичками письма як виду мовленнєвої діяльності;

3) принцип використання різних за ознакою комунікативності-некомунікативності видів вправ для розв'язування різних задач у навчанні письма;

4) принцип раціонального сполучання вправ з різним ступенем керованості;

5) принцип широкого використання інформаційних/комп'ютерних технологій у навчанні як техніки письма, так і письма як виду мовленнєвої діяльності;

6) принцип отримання студентами всіх необхідних пояснень стосовно формату писемного тексту, який потрібно навчитися писати, його структури, композиції, складових частин, засобів висловлювання думки, забезпечення єдності, логічної та мовної зв'язаності тексту;

7) принцип використання різних прийомів, які допомагають студентам генерувати та логічно композиційно розмістити ідеї для написання різних видів писемних текстів;

8) принцип поєднання кооперативного навчання студентів з індивідуальним;

9) принцип впровадження підходу, що базується на вирішенні задач (the task-based approach);

10) принцип впровадження спеціальних видів навчальної діяльності для розвитку високої мотивації студентів щодо оволодіння навичками та вміннями англомовного письма;

11) принцип урахування та раціональне використання основних методичних підходів до навчання письма: текстового, жанрового та процесуального;

12) принцип урахування у самій методиці навчання жанру текстів, яких студентів навчають писати.[5, 59-60].

Сучасні методисти відмічають, що в процесі розробки сучасної вітчизняної методики навчання англомовного наукового спілкування треба використовувати західні комунікативні методики, але формування соціокультурної компетенції неможливо без орієнтації цих підходів і методів до реальної ситуації в Україні.

Таким чином, практичний посібник для підготовки молодих науковців до кандидатського іспиту з англійської мови, виходячи з вимог вітчизняного варіанту комунікативного методу для того, щоб підняти рівень навчання ESP у нашому ВНЗ на рівень загальноєвропейських вимог, є, напевно, начальною необхідністю.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти і вивчення, викладання, оцінювання / Наук.ред. українського видання *С.Ю. Ніколаєва.* – К.: Ленвіт, 2003. – 273с.

2. *Максимук В.М., Дудок Р.І.* Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно – природних спеціальностей університетів. Підручник. – Львів: «Астрометрія», 2006. – 232с.

3. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п’ятирічний курс навчання): Проект / колектив авт.: *С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей (керівники), Ю.В. Головач та ін.* – К.: Київ, держ. лінг. ун-т та ун., 2001. – 245с.

4. Основи письма англійською мовою: Уклад. : *Н.М. Голуб, Н.А. Шамхалова, І.М. Машкова:* Навч.посіб. – К.: КНЕУ, 2007. – 760с.

5. *Тарнопольський О.Б.* Методики навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – 248с.

6. *Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П.* Методика навчання студентів письма англійською мовою. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 288с.

7. *Яхонтова Т.В.* Основи англомовного наукового письма: Навч. посібник для студентів, аспірантів і науковців. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002, - 220с.